

ZAMONAVIY PSIXOLOGIYA: MUOMMOLAR VA ISTIQBOLLARI

Obloqulova Shaxlo Akmalovna

Toshkent Amaliy Fanlar Universiteti Pedagogika va Psixologiya yo'nalishi

1-kurs talabasi

+998940626503, +998936029403

Annotatsiya: *Ushbu maqolada bugungi kunda psixologiyaning zamonaviy bosqichlari va uning insonlar hayotidagi o'rni xususida so'z yuritiladi.*

Kalit so'zlar: *psixolog, rivojlanish, pedagoglar, jamoa, jismoniy va aqliy qobiliyat, iqtidorli o'quvchilar.*

KIRISH

Bugungi kunda ko'pchilik umumiy o'tra ta'lim maktablari o'zining psixologlariga ega. Biroq shunga qaramay direktor va o'qituvchilar ko'pincha psixologning qo'lidan nima kelishi mumkinligini yaxshi tasavvur etolmaydilar. Ularga psixolog hamma muommolarini bir zumda hal qilib beradigandek tuyuladi. Ammo psixologning maktabda ish boshlaganidan keyin maktabda tashqi jihatdan xech narsa o'zgarmaganligini ko'rishgach, ularda „Maktab psixologining o'zi nima keragi bor?“ – degan tipdagi savollar tugiladi. Shuni alohida takidlash kerakki, maktabdagi amaliy ish uchun psixolog o'rgangan nazariy bilimlar yetmay qoladi.

ADABIYOTLAR TAXLILI VA METODOLOGIYA

Maktabga kelib qolgach, psixologlar ko'pincha amaliyotning ular oldidagi qo'ygan muommolaridan dovdirab qoladilar. Shunday ahvolga tushib qolmasligi uchun psixolog avvalo maktabga nima maqsadda borayotganligini aniqlashtirilib olishi kerak. Psixologik xizmatning umumiy maqsadlaridan kelib chiqib, psixolog umumiy o'rta ta'lim maktabida quyidagi vazifalarni bajarishi talab etiladi:

1. Bolalarning har bir yosh bosqichida shaxs sifatida va intellektual jihatdan to'laqonli rivojlanishini taminlash, ularda o'z-ozini tarbiyalash va rivojlantirish qobiliyatini shakllantirish:

2. Xar bir bolaga individual yondashuvni va uning psixologik-pedagogik o'rganilishini taminlash:

3. Bolaning intellektual jihatdan va shaxs sifatida rivojlanish jarayonida yuz berishi mumkin bo'lgan chetga chiqishlarni profilaktika qilish.

Shunday qilib, psixolog maktabga avvalo bolalar uchun keladi. Lekin bu psixolog o'qituvchilar bilan ishlamaydi, degani emas.

Psixolog maktabda yengib o'tishi kerak bo'lgan birinchi to'siq – bu maktabning pedagogik jamoasiga qo'shila olishdir. Bordi- yu psixolog bu murakkab organizmga qo'shilib keta olmasa, o'z ishida muvaffaqiyatga erishishi dargumondir.

Psixolog adaptatsion davrining qiyin kechishiga bir necha omil sabab bo'ladi. Ko'pincha o'qituvchilar psixologni bolalarni qanday qilib tarbiyalashni, qanday

yashashni o'rgatuvchi inson sifatida ko'rib, dastlabki kezlardayoq unga nisbatan salbiy ustanovkani shakllantirib oladilar. O'z -o'ziga ishonchi sust bo'lgan o'qituvchilar psixologni go'yo uning kamchiliklarini oshkor etuvchi shaxs sifatida idrok etib, uni qandaydir inspector sifatida qabul qiladilar. Bular esa psixologni maktab sharoitiga tez ko'nikib, maktab hayotiga chuqur singib ketishga xalaqit beradi. Buning oldini olish uchun psixolog o'qituvchilar bilan o'zaro teng munosabatlarga kirishi, ikkala taraf ham o'zini bilag'on qilib ko'rsatmasligi, eng muhimi bir-birini raqib deb hisoblamasligi zarur. Shunga erishish kerakki, o'qituvchilar psixologni ularga yordam bera oladigan boshqa mutaxassis sifatida qabul qilsinlar.

MUHOKAMA

Maktabdagi ilk qadamdanoq psixolog mamuriyatga ularning faoliyat doirasiga nimalar kirmasligini, mo'jizalar ko'rsatish uning qo'lidan kelmasligini tushuntirishi lozim.

O'qituvchi bilan bo'lgan suhbatda u yoki bu bolaning muommosi psixologik muommo bo'lgani uchun u bo'yicha hech narsa qila olmasligini tan olishdan qo'rqmaslik kerak. Dastlabki qadamlarni qo'yishda ota-onalar bilan amalga oshirilishi kerak. Buning uchun psixolog alohida kun va soatlarni ajratishi lozim.

Demak, umumiy o'rta ta'lim maktabida isni boshlashdan avval psixolog:

- O'zining pedagoglar jamoasi va maktab mamuriyati bilan bo'lgan munosabatlarni to'g'ri yo'lga qo'yish.

- O'z ishining asosiy maqsadi bu-bolaning optimal rivojlanishini taminlash ekanini doim yodda saqlashi.

- O'zining faoliyatida profilaktik ishga u bilan bevosita bog'liq bo'lgan diagnostic va rivojlantiruvchi ishga alohida etibor bilan qarashi (axir kasalni tuzatgandan uning oldini olgan maqulroq) lozim bo'ladi. Demak, psixologning zamonaviy funksional vazifalari quyidagicha:

A) O'quvchilarning (tarbiyalanuvchilarning) muossalalarda tarbiyalash va o'qitish jarayonida ruhiy, jismoniy (somatik) va ijtimoiy faravonligini muhofaza qilishga yo'naltirilgan kasbiy faoliyatni amalga oshirish;

B) Bola huquqlari to'g'rsidagi konvensiyaga muvofiq shaxs huquqlarini himoya qilishga, ta'lim muossasi ijtimoiy sohasini uyg'unlashtirishga ko'maklashish va ijtimoiy jihatdan ko'nika olmaslik hollari yuzaga kelishining oldini olish bo'yicha tadbirlarni amalga oshirish;

C) O'quvchilar (tarbiyalanuvchilar) rivojlanishiga to'sqinlik qilayotgan omillarni aniqlash va turli ko'rinishdagi psixologik yordam (psixokorreksiya, realitatsiya va maslahat) berish bo'yicha tadbirlarni amalga oshirish, o'quvchilar (tarbiyalanuvchilar), ota-onalar (ularning o'rnini bosuvchi shaxslar), pedagogik jamoaga aniq muommolarni hal qilishda yordam berish;

D) Turli yo'nalish va maqsadlarni psixologik diagnostikalarni o'tkazish, ruhiy, jismoniy va aqliy, qobiliyat, moyillik, imkoniyat kabi sifatlarni aniqlash uchun testlar o'tkazish, test natijalarini tahlil qilish va baholash;

E) O'quvchilar jamoasi va ota-onalarga o'quvchilarning (tarbiyalanuvchilarning) shaxs va ijtimoiy jihatdan rivojlanishi muommolari bo'yicha yo'nalish berish maqsadida o'rganish natijalariga ko'ra psixologik-pedagogik hulosa tuzish;

F) O'quvchilar shaxsining individual va yoshi, jinsini hisobga olib ta'lim faoliyatini rivojlantiruvchi va tuzatuvchi dasturlarni rejalashtirish va ishlab chiqishda ishtirok etish, ularga hayotiy va kasbga yo'nalish olishning turli vaziyatlariga moslashuvchanlikka tayyorgarlikni rivojlantirishga ko'maklashish;

G) Ijodiy iqtidorli o'quvchilarni psixologik jihatdan qo'llab-quvvatlash, ularning rivojlanishi va izlanishlariga ko'maklashish;

H) O'quvchilarning rivojlanishidagi (aqliy, jismoniy, hissiy), turli ko'rinishdagi ijtimoiy rivojlanishidagi muommosini aniqlash va ularni psixologik-pedagogik jihatdan tuzatishni amalga oshirish;

I) O'quvchilar, pedagogic jamoa, ota-onalar psixologik va jinsiy tarbiya madaniyatini shakllantirish;

J) Ta'lim muossasi hodimlarini o'quvchilar, pedagog hodimlar, ota-onalar ijtimoiy psixologik habardorlik darajasini oshirishga yo'naltirilgan psixologiyani amalda qo'llash, muossasaning rivojlanishi masalalarida maslahatlar berish;

K) Sanitariya-gigiena talablari, mehnatni muhofaza qilish, texnik va yong'in havfsizligi qoidalari talablariga rioya qilish.

NATIJA

Takliflar;

5. Psixolog quyidagilarni bilishi uchun amaliy seminarlar tashkil etish.

A. Amaldagi umumiy o'rta ta'lim sohasidagi, bolalar huquqlarini tartibga soluvchi normative-huquqiy hujjatlarni;

B. Jamoadagi ijtimoiy-psixologik muhitga tasir ko'rsatuvchi omillarni;

C. Umumiy va ijtimoiy psixologiya, yosh psixologiyasini, tibbiy psixologiya, maktabgacha va maktab yoshidagi bolalar psixologiyasi hususiyatlarini, bolalar neyro psixologiyasini;

D. Tashxislash metodologiyasi va metodikasini, psixopatologiya, individual va guruhlar bo'yicha kasbga maslahat berishning zamonaviy metodlarini, bolaning meyoriy va notog'ri rivojlanishini tashxislash va tuzatishni, hulq etikasi va madaniyatini;

E. Psixodiagnostika yutuqlarini, individual farq psixologiyasini defektologiya asoslarini, psixoterapiya, psixogigiena, kasbga yo'naltirish va mehnat psixologiyasini;

F. Tadqiqot ishlarini o'tkazish texnologiyasini, tadqiqot natijalarini kamyuterga qayta ishlashni, psixodiagnostikaning dolzarb ilmiy malumotlarini;

G. O'quvchilarning mehnatini muhofazasi, sog'lig'ini saqlash, kasbga yo'naltirish masalalarini tartibga soluvchi normative-huquqiy hujjatlar va ularning ijtimoiy muhofazasini;

H. Eng muhim muommolarnianiqlay olishi va ularni hal qilishning samarali yo'llarini topishni;

I.Lavozim majburiyatlari doirasiga kiruvchi masalalar bo'yicha majlislar,suhbatlar o'tkazish, maslahatlar berishni;

6. Psixolog lavozimiga qo'yilgan malaka talablari:kamida bakalavr darajasidagi maxsus psixologik yoki oliy pedagogik malumot.

HULOSA

Hulosa qilib aytganda, psixolog o'z vazifasini yaxshi bajara olganda maktabga psixologik muhit sog'lom bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. G'oziyev E.G' - Umumiy psixologiya. 1-2 tom Toshkent 2008 y.